

Kraštotyrimų ramuvos judėjimas eina iš giliai ir toli, nesunku įžiūrėti jo sąsajas su plačiu prieškarinio nepriklausomybės metų lituanistiniu sąjūdžiu, likusiu gyvu žmonių atmintyje. Lituanistiniai Mokslų akademijos institutai, lituanistikos – plačiąja prasme – katedros pirmiausia Vilniaus universitete bus buvę lietuviybės židiniai, pokary užnešti brutalių ideologijų pelenu, bet po jais – niekad neišblėsę. Tautosakos, kalbos, etnografijos studijos bei ypač vasaros praktikos ir studentams vėrė akis ir širdis, Lietuvos žmonių dvasią rodė esant gražią, išmintingą ir tvarią.

Apskritai ramuvos ištakų, postūmių link jos galėjo būti – ir buvo – kuo įvairiausių, neatsiejamų taip pat ir nuo kiekvieno žmogaus, būsimos ramuvos pusėn ėjusio, asmeninės gyvenimiškosios ir intelektualinės patirties, pagaliau nuo bendrų visuomenės nusiteikimų bei įvykių ne tik Lietuvoje, bet ir pasauly: žinios jų trokštančias ausis vis tiek pasiekdavo – ne vien per „Amerikos balso“ trukdžius (tarkim, 1968-aisiais – apie Prahos pavasarį, Paryžiaus studentų „revoliuciją“). XX a. septintojo dešimtmečio pabaigoje ramuvos galimybė jau, regis, tvyrojo ore. Žmonių, kurių širdies reikalas buvo tą galimybę paversti tikrove, taip pat radosi.

Kol kas čia per drąsu būtų apsistoti ties konkrečiais organizaciniais dariniais ir vardyti juos kaip Vilniaus universiteto ramuvos pirmtakus, šaltinius ar gretutines tėkmes: visa tai atkurtina – taip pat ir šioje svetainėje – kaip įmanoma kruopščiau, nuosekliau ir nešališkiau, neskubant bendrinti ir skelbti galutinių išvadų. Tarp atskirų faktų esamas ar numanomas ryšys nebūtinai visada tiesioginis, juolab priežastinis.

Tarkim, 1957 metais Vilniaus universiteto Istorijos fakultete studento Antano Stravinsko iniciatyva įkuriamas mokslinis kraštotyros būrelis. Jo mokslinis vadovas Vacys Milius, vėliau – Pranė Dundulienė. Būrelis vienijo apie 80 studentų. 1961 m. įkuriamą Lietuvos kraštotyros draugija (pirmininkas – kultūros ministro pavaduotojas Vytautas Jakelaitis, pavaduotojas – Antanas Stravinskas), 1963 m. pradedamas leisti straipsnių rinkinys „Kraštotyra“.

1967 m. vasario 18 d. Vilniuje įsteigiama Lietuvos–Indijos draugija (oficialiai – Lietuvos draugystės ir kultūrinių ryšių su užsienio šalimis draugijos Indijos sekcija; pirmininkas Ričardas Mironas, pavaduotojas – Jonas Trinkūnas). Ši draugija subūrė filologų – būsimų Vilniaus miesto ramuvos narių – branduolį. 1967 m. birželį būsimieji Vilniaus miesto ramuvos (kai kurie iš jų – ir

būsimieji Vilniaus universiteto kraštotyriminių ramuvos) žmonės surengia Rasos šventę Kernavėje, 1968 m. kovo 22 d. pamini Vydūno 100-ąsias gimimo metines. Oficialiai Vilniaus miesto ramuva įsteigiama 1969 metų pradžioje.

Septintajame dešimtmetyje Vilniaus universiteto žmonėms, besidomintiems etnine kultūra ar Lietuvos istorija, imant burtis (tarkim, atkuriamas Lietuvos istorijos būrelis Istorijos fakultete; pirmininkė Vida Jukniūtė) ir aktyviau reikštis, „kraštotyriškėja“ ir universiteto turistų klubas, jame įkuriamas kraštotyros sekcija, vadovaujama matematiko Vidimanto Kučo. 1968 m. balandį tradiciniame Lietuvos aukštųjų mokyklų turistų susitikime Butrimonyse studentai nusprendžia ateityje vadintis žygeiviais; per dvejus metus prie beveik visų Lietuvos aukštųjų mokyklų turistų klubų įsikuria žygeivių sekcijos. Universiteto turistų klubo pirmininkas Valentinas Baltrūnas pabrėžia („Tarybinis studentas“, 1969.X.3): „svarbu [...], kad mes ne tik turistai, bet ir žygeiviai, o tai reiškia – mylime ir saugome gamtą, domimės ir branginame liaudies kultūros vertybes, stengiamės giliau pažinti tėvynę, mokame linksmintis“.

Lygia greta randasi ir etnografinių (dabar sakytumėm – folkloro) ansamblių sąjūdis. Kraštotyros, ansamblių, žygeivių idėjos sunkiai atsiejamos, kiekvienas renkasi sau artimesnį barą, dažnas ne vieną. Neretai tuos barus sunku ir atskirti.

1969 m. spalio 26 d. grupė būsimų Vilniaus universiteto ramuvos steigėjų – Vladas Braziūnas, Vida Jukniūtė (vėliau Girininkienė), Edmundas Stankevičius, Jonas Trinkūnas – keliauja į Karmazinus (Vilniaus raj.) apžiūrėti ir paruošti vietas Ilgių (Vėlinių) šventei. Po savaitės Karmazinuose pirmą kartą švenčiamos Ilgės (Vėlinės); šventę rengia, dalyvauja ir dar neįteisinta VU kraštotyriminių ramuva kartu su VU turistų klubo žygeivių sekcija.

1969 m. lapkričio 25–30 d. Vilniaus universitete surengiamos „Kraštotyriminės dienos“, joms vadovauja Česlovas Kudaba. Lapkričio 26 d. Lietuvos komunistų partijos Vilniaus universiteto komiteto posėdyje patvirtinama Kraštotyros taryba (pirmininkas doc. Č. Kudaba). Gruodžio mėnesį komjaunimo Vilniaus universiteto komitetas svarsto Universiteto klubų bei literatų ir kraštotyros būrelių veiklą; „koreguoti dalykinio-profesinio bei organizacinio atžvilgiu“ kraštotyros būrelio veiklą pavedama Lietuvos TSR istorijos katedrai ir Universiteto kraštotyros tarybai. Kraštotyriminkai jau telkiasi ne tik Istorijos fakultete ir Turistų klube, bet ir Gamtos fakultete. (1970 m. pabaigoje „kraštotyriminė sekcija“ rasis ir Ekonomikos fakultete; vėliau iš čia su visu būriu bendraminčių į ramuvą ateis, ilgamečiu nepamainomu jos vadovu taps ir Venantas Mačiekus.)

1970 m. sausio 24–25 d. grupė būsimos Vilniaus universiteto kraštotyriminkų ramuvos steigėjų bei veiklesnių jos žmonių (vadovaujami docentų Jono Kabelkos ir Juozo Pikčilingio) lankosi Griškabūdyje, Rygiškiuose; vasario 10 d. vykstama į žemaičių Užgavėnes Alsėdžiuose, Plateliuose.

1970 m. vasario 27 d. Vilniaus universiteto laikraščio „Tarybinis studentas“ puslapis skiriamas Vilniaus universiteto kraštotyriminkų ramuvos veiklai. Straipsnelis, kurį pasirašo Arvydas Šliogeris, pirmasis oficialus ramuvos vadovas (faktiškai vadovavo Jonas Trinkūnas), vadinasi „Kviečiame į mūsų ramuvą“. Kitu straipsneliu Viktorija Daujotytė kviečia į Martyno Mažvydo atminimui skirtą vakarą, įvyksiantį **1970 m. kovo 4 d.** (apie lietuvių raštijos pradininką čia pasakojo profesoriai Jurgis Lebedys ir Jonas Palionis). Šis vakaras ir laikomas pirmuoju viešu jau įvardytos Vilniaus universiteto kraštotyriminkų ramuvos renginiu.

Vladas Braziūnas, 2010.III.2